

Monika Sturliś

"Włodawa miasto i region na
przełomie XX/XXI wieku", pod red.
Edwarda Olszewskiego,
Lublin-Włodawa 2002 : [recenzja]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 11,
271-274

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

narodowymi, tzn. przekierowanie zainteresowania badaczy z ujęć historycznych i formalno-prawnych na badanie obecności kwestii etnicznych w sferze publicznej.

Reasumując, wskazać należy na wysokie walory poznawcze omawianej monografii. Praca B. Klimkiewicz stanowi interesujący, z punktu widzenia polskiego odbiorcy, rekonstruks wóród mediów w Wielkiej Brytanii. Jednocześnie prezentując rozwiązania brytyjskie, stanowi źródło porównań dla rozwiązań i regulacji stosowanych na gruncie polskiego prawodawstwa i praktyki medialnej wobec mniejszości narodowych.

Ewa Pogorzala

Włodawa miasto i region na przełomie XX/XXI wieku, pod red. Edwarda Olszewskiego, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Włodawskiej, Lublin–Włodawa 2002, s. 396

Jest to forma monografii popularnonaukowej będąca próbą jak najpełniejszego zebrania i usystematyzowania wiedzy dotyczącej Włodawy i regionu na przestrzeni ostatnich lat. Praca jest kontynuacją opublikowanej w 1991 roku monografii *Dzieje Włodawy* prezentującej przeszłość miasta i regionu. Obie prace powstały dzięki zaangażowaniu Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Włodawskiej. Założeniem autorów publikacji jest próba pokazania szeroko pojętych zmian, jakie zaszły we Włodawie od początku lat 90., czyli w okresie transformacji systemowej kraju.

Teksty są bardzo zróżnicowane tematycznie, autorzy poruszają szereg kwestii związanych z miastem i regionem, poczynając od walorów przyrodniczych przez fakty życia społecznego, gospodarczego, politycznego czy kulturalnego. Układ treści jest problemowo-chronologiczny.

Monografia zawiera 23 artykuły przygotowane przez 28 autorów. Są nimi głównie osoby związane od wielu lat z ziemią włodawską, pasjonaci, byli i obecni mieszkańcy, a także pracownicy naukowi UMCS w Lublinie i innych instytucji.

Pozycja ta jest źródłem wielu cennych informacji dla osób poszukujących konkretnych, szczegółowych faktów dotyczących życia miasta oraz regionu. Jest to wartościowy zbiór adresowany głównie do społeczności lokalnej Włodawy. Posiada również dużą wartość dla środowisk naukowych, studentów zajmujących się problematyką dotyczącą miasta i jego walorów, np. przyrodniczych czy historycznych. Jest ciekawą lekturą dla pasjonatów, wielbicieli i miłośników tej małej ojczyzny, jak również turystów, którzy zechcieliby zwiedzić tereny styku wielu kultur czy odpocząć w warunkach czystego środowiska naturalnego.

Monografia nie jest wolna od wad, autorami są często osoby nieposiadające doświadczenia w publikacji tekstów. Niektóre artykuły zaledwie zarysowują problematykę i nie są wystarczająco udokumentowane bibliograficznie. Forma przedstawienia materiału często odbiega od wyznaczonych standardów dla tego typu prac. Widoczny jest często brak dystansu historycznego autora do problematyki oraz trudności w dostępie do źródeł. Opisanie jednak chociaż pewnego aspektu danego zjawiska daje możliwość uchwycenia zachodzących procesów i zmian przez to jest bardzo cenne. Zamieszczenie mapy samego miasta i okolic spowodowałoby, że książka byłaby bardziej czytelna i ułatwiłaby czytelnikowi znalezienie miejsc, które tak plastycznie opisują autorzy. Brak mapy rekompensują jednak zdjęcia prezentujące walory przyrodnicze, zabytki, ważniejsze obiekty miasta, jak: szkoły, budynki Policji, Straży Pożarnej, a także zdjęcia pracowników poszczególnych instytucji. Są również fotografie prezentujące ważniejsze uroczystości, jak np.: przyjazd Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego, imprezy okolicznościowe czy ważniejsze wydarzenia kulturalne. Wiele zdjęć pochodzi z archiwum członków Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Włodawskiej.

W trakcie lektury Włodawa jawi się jako zabytkowe miasteczko leżące na styku kultur: chrześcijańskiej, prawosławnej i judaistycznej, położone w pięknym otoczeniu przyrody terenów

chronionych. To miejsce o bogatej przeszłości, z bagażem doświadczeń historycznych, ale i miasto codziennych ludzkich problemów, takich jak bezrobocie, postępująca stagnacja gospodarcza, odpływ mieszkańców czy starzenie się społeczeństwa. Nie jest możliwe całościowe i wyczerpujące opisanie wszystkich problemów miasta, ponieważ to organizm złożony z wielu zmiennych, podlegający wielu czynnikom od historycznych po międzyludzkie. Historia nie daje się zamknąć w konkretne ramy, autorzy pokazują jedynie fragmenty, które są częścią ich pamięci i zarazem skarbnicą wiedzy dla przyszłych pokoleń.

Dzięki trudowi miłośników ziemi włodawskiej czytelnicy będą mogli poczuć się przez chwilę członkami włodawskiej społeczności. Po przeczytaniu monografii nawet ktoś, kto nigdy nie był we Włodawie, będzie się tam czuł jak w domu, ponieważ dzięki lekturze pozna wiele sekretów miasta i regionu.

Część pierwszą opracowania, zatytułowaną *Środowisko i ludność*, otwiera Arkadiusz Iwaniuk, który opisuje *Środowisko przyrodnicze Ziemi Włodawskiej i jego ochronę*. Autor wymienia obszary chronione utworzone w ramach Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych dla byłego województwa chełmskiego. Opisuje pod względem wielkości i rodzajów występujących gatunków chronionych Sobiborski Park Krajobrazowy, Poleski Park Narodowy oraz Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu. Oddzielnie opisane zostały rezerваты przyrody, pomniki przyrody, a także chronione gatunki fauny i flory ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk żółwia błotnego (największa populacja tego gatunku w Polsce). Szczególne miejsce w szkicu zajmują jeziora włodawskie z racji wielości ich występowania.

Środowisko naturalne okolic Włodawy prezentuje także artykuł Andrzeja Kozaka pt. *Bogactwo Lasów Włodawskich*. Autor koncentruje swoje rozważania na funkcjonowaniu Nadleśnictwa Włodawa poczynając od II wojny światowej. Materiał został zaprezentowany dość chaotycznie, elementem porządkującym są tabele, w których w sposób chronologiczny przedstawiono niektóre aspekty funkcjonowania Nadleśnictwa Włodawa, np.: ilość pozyskiwanego drewna, szkody od zwierzyny, stan zwierzyny czy pożary lasów. Nadleśnictwo Włodawa obejmuje obecnie swoim zasięgiem teren powiatów: włodawskiego, białskopodlaskiego i parczewskiego z licznie występującymi tu obszarami chronionymi spełniając funkcje produkcyjne i ekologiczne.

Kwestie związane ze zmianami demograficznymi poruszył Andrzej Miszczuk w artykule *Przemiany demograficzne Włodawy w latach 1980–2000*. Miasto Włodawa jawi się jako ośrodek o funkcjach ponadlokalnych województwa lubelskiego położony przy granicy polsko-białorusko-ukraińskiej z ponad 14 tys. mieszkańców. Włodawę dotknęły przemiany charakterystyczne dla większości małych miast w okresie transformacji ustrojowej kraju: upadek przemysłu, stagnacja w rolnictwie. Skutkuje to zwiększeniem się migracji, spadkiem liczby urodzeń i postępującym starzeniem się społeczeństwa. Tekst ilustrują tabele opracowane na podstawie Roczników Statystycznych obrazujące liczbę ludności, przyrost naturalny, migracje czy prognozy demograficzne w latach 2003–2030.

Część drugą pt. *Życie polityczne, gospodarcze, społeczne* rozpoczyna szkic Edwarda Olszewskiego i Mariana Tymińskiego-Czecha pod tytułem: *Transformacja życia politycznego we Włodawie w latach dziewięćdziesiątych XX wieku*. Autorzy przedstawiają włodawską scenę polityczną oraz udział mieszkańców Włodawy w życiu politycznym poprzez ukazanie lokalnych kampanii wyborczych i wyników wyborów, poczynając od wyborów parlamentarnych roku 1989, a skończywszy na wyborach parlamentarnych roku 2001. Tekst opatrzony jest wieloma przypisami i zawiera wiele szczegółowych danych pozwalających prześledzić kolejne etapy powstawania i transformacji sceny politycznej we Włodawie. Można zaobserwować formowanie się lokalnych partii politycznych, ich organów przedstawicielskich czy proces powstawania elit władzy.

Opracowanie Piotra Usowicza: *Wybrane aspekty życia gospodarczego Włodawy i okolic* otwiera rozważania na temat sytuacji gospodarczej. W artykule ukazane są przemiany gospodarcze na przykładzie Włodawy, poczynając od połowy lat 80. po dzień dzisiejszy. Region włodawski nie należy do terenów atrakcyjnych gospodarczo: nieurodzajna ziemia, podmokłe tereny, oddalenie od

większych aglomeracji miejskich czy brak przejścia granicznego mocno rzutują na sytuację ekonomiczną miasta. Istnieją jednak lokalne firmy branży garbarskiej, budowlanej czy młynarskiej, które przetrwały mimo niełatwej sytuacji gospodarczej i mają wpływ na oblicze gospodarcze regionu.

W opracowaniu *Inwestycje miejskie we Włodawie w latach 1994–1998*, Radosław Olszewski skupił swoją uwagę na szczegółowym przedstawieniu poszczególnych inwestycji realizowanych przez miasto takich, jak: budowa kanałów ciepłowniczych, rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej, budowa i rozbudowa ujęcia wody, budowa zbiornika retencyjnego, budowa szkoły, Urzędu Miasta, adaptacja budynku na Miejską Bibliotekę Publiczną, adaptacja budynków komunalnych itd. Tekst opatrzony jest tabelami.

Zbigniew Woszczyński prezentuje *Włodawski rynek pracy (1990–2000)*. Autor analizuje kwestie bezrobocia na tle sytuacji w kraju. Sytuacja we Włodawie jest odbiciem procesów, jakie zaszły w całej Polsce. Autor definiuje pojęcie bezrobocia, wymienia jego rodzaje, prezentuje proces powstania Biur Pracy. Tekst opatrzony jest tabelami, wykresami prezentującymi m.in. strukturę bezrobocia wg wykształcenia, liczbę zarejestrowanych bezrobotnych czy stopę bezrobocia. Cechą charakterystyczną dla Włodawy i całego kraju jest wzrost liczby osób pobierających zasiłki i świadczenia przedemerytalne.

Sytuację służby zdrowia omówił Czesław Janiszewski w swoim szkicu *Włodawska służba zdrowia w latach 1970–1999*. Przedstawiony został kształt zespołu opieki zdrowotnej we Włodawie, poszczególne etapy reorganizacji struktury, działalność, stan kadry. Osobny podrozdział poświęca Autor szpitalowi we Włodawie, podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej. Tekst obfituje w tabele będące zestawieniami własnymi Autora przedstawiające m.in. wykaz rejonów zapobiegawczo-leczniczych Przychodni Rejonowej, stan kadry lekarskiej i pomocniczej, statystykę opieki zdrowotnej.

Ostatnim rozdziałem tej części monografii jest szkic Aldona Dzieciola: *Włodawa i okolice w „Strategii rozwoju województwa lubelskiego” (główne aspekty)*. Autor wymienia ponad 20 programów dotyczących rozwoju powiatu włodawskiego przyjętych w strategii mających na celu m.in. aktywizację bezrobotnych, ochronę obszarów doliny Bugu, rozwój bazy turystycznej i inne. Wyjątkowe szanse na rozwój upatruje Autor w programach rozwojowych Unii Europejskiej, turystyce, szczególnie w położeniu przy granicy z Ukrainą i Białorusią. Podkreśla konieczność budowy przejścia granicznego i mostu na Bugu (najkrótsza droga Lublin–Brześć).

Bezpieczeństwo ludności i mienia to trzecia część książki zawierająca informacje związane z funkcjonowaniem, strukturą i głównymi kierunkami działań jednostki wojskowej, Straży Pożarnej i Straży Granicznej we Włodawie. Tomasz Korneluk opisuje 5. *Sudecki Pułk Czolgów Średnich we Włodawie 3. Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Romualda Traugutta*.

Wiesław Dziurdziak i Stanisław Kwiecień prezentują *Osiągnięcia i problemy włodawskiej policji*. Janusz Wólczyński w swoim szkicu *Strażnica Straży Granicznej we Włodawie* opisuje działalność Straży Granicznej. Bogusław Prostka podsumowuje *Sto lat Ochotniczej Straży Pożarnej we Włodawie*. Tematykę działania Straży Pożarnej porusza również Edward Morawski w swoim artykule *Zawodowa Straż Pożarna we Włodawie*. Zgromadzone materiały prezentują problemy i osiągnięcia służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ludności i mienia.

Część czwarta monografii dotyczy życia religijnego. Rozpoczyna ją tekst ojca Mirosława Nadratowskiego, który opisuje *Parafię i klasztor Ojców Paulinów*. Ukazuje całą mozaikę wyznaniową ludności zamieszkującej okolice Włodawy: prawosławnych, grekokatolików, żydów i katolików. Tekst uzupełniają przypisy dotyczące tematyki kościoła katolickiego i działalności paulinów.

Pozostałe teksty prezentują parafie włodawskie. Edyta Kurkowska przedstawia młodą *Parafię pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego we Włodawie*, powstałą w 1993 roku po przejęciu parafii św. Ludwika przez oo. paulinów. Paulina Superczyńska opisuje *Parafię prawosławną we Włodawie*, o której istnieniu pierwsze wzmianki pisemne pochodzą z XVI wieku. W szkicu zaprezentowano dzieje cerkwi prawosławnej na przestrzeni od połowy XIX wieku po czasy

współczesne. Wartościowy ze względów poznawczych jest zamieszczony wykaz ikon tworzących ikonostas wraz z opisem. Autorka korzystała z publikacji dotyczących Włodawy i prawostawia oraz książek parafialnych.

Ostatnia część monografii poświęcona jest oświacie i kulturze. Rozpoczyna tę część Renata Kapelko, prezentując *Przemiany we włodawskim szkolnictwie w latach 1990–2001*. W swoim szkicu wskazuje na główne płaszczyzny działalności placówek oświatowych.

Natomiast Marek Bem i Małgorzata Podlewska-Bem opisują *Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego we Włodawie*. Utworzone w 1981 roku mieści się w dawnym zespole synagogałnym. Prowadzi wielostronną działalność na rzecz promocji miasta i kultury oraz tradycji pogranicza kultur, jest współorganizatorem odbywającego się od 1995 roku Festiwalu Trzech Kultur.

Dorota Redde-Sawczuk prezentuje rynek prasowy we Włodawie. W szkicu *Prasa włodawska w latach 1987–1999*, chronologicznie przedstawia ukazujące się tytuły prasowe i omawia ich zawartość tematyczną, poczynając od wydawanego w 1987 roku „Garbarza” pismo Nadbużańskiego Zakładu Garbarskiego „Polesie” sięga roku 1999, gdy ich zadania przejęły dodatki lokalne gazet regionalnych.

Działalność sportową na terenie miasta przedstawili Leszek Kozłowski i Andrzej Rysz, opisując *Dzieje Klubu Sportowego „Włodawianka”* istniejącego od 1923 roku.

Władysław Paszkowski i Maciej Redde prezentują *Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Włodawskiej w latach 1983–2001*, podsumowując tym samym prawie dwudziestoletni okres istnienia Towarzystwa, które rozpoczynało działalność w 1980 roku w atmosferze organizacji obchodów 450-lecia otrzymania praw miejskich przez Włodawę. Artykuł prezentuje członków Towarzystwa i pełnionych przez nich funkcji, a także tabelę struktury władz w latach 1983–2001. W osobnym podrozdziale wymienione zostały główne kierunki działalności Towarzystwa, takie jak: ochrona zabytków, miejsc pamięci, przyrody, aktywacja życia społeczno-kulturalnego, badanie przeszłości, publikacja wyników badań, dofinansowanie młodzieżowych zespołów tanecznych.

Zbiór zamyka opracowanie przygotowane przez Władysława Paszkowskiego *Publikacje dotyczące Włodawy i okolic w zbiorach Miejskiej Biblioteki Publicznej we Włodawie*, to lista ułożonych alfabetycznie wszelkich wydawnictw dotyczących Włodawy i okolic wzbogacona dodatkowo o tytuły prac magisterskich.

Monografia ta mimo wielu niedociągnięć, jakimi są niewątpliwie występujące w niektórych artykułach braki dotyczące dokładnej informacji nt. źródeł, którymi posilkowali się autorzy, czy wybiórcze potraktowanie tematu, jest skarbnicą wiedzy o regionie, to ważny krok w dokumentacji i utrwalaniu śladów historii lokalnej społeczności.

Książka ma oprawę twardą, liczy 396 stron dzieli się na 5 części porządkujących i grupujących tematycznie poszczególne szkice, opatrzona jest wstępem redaktora Edwarda Olszewskiego, kończy się zaś notami o autorach oraz listą sponsorów.

Książka jest ważna dla popularyzowania wiedzy o lokalnych ojczyznach. Przyczyni się do poznawania i dokumentowania historii naszych małych, lokalnych społeczności, bo przecież Polska to głównie małe miasta, miasteczka i wsie często z bogatą wielokulturową historią. Obraz Włodawy, jaki ukazuje się oczom czytelnika jest odbiciem losu małych miast w Polsce ich problemów, ale i lokalnego piękna czy kolorytu.

Monika Sturlis